

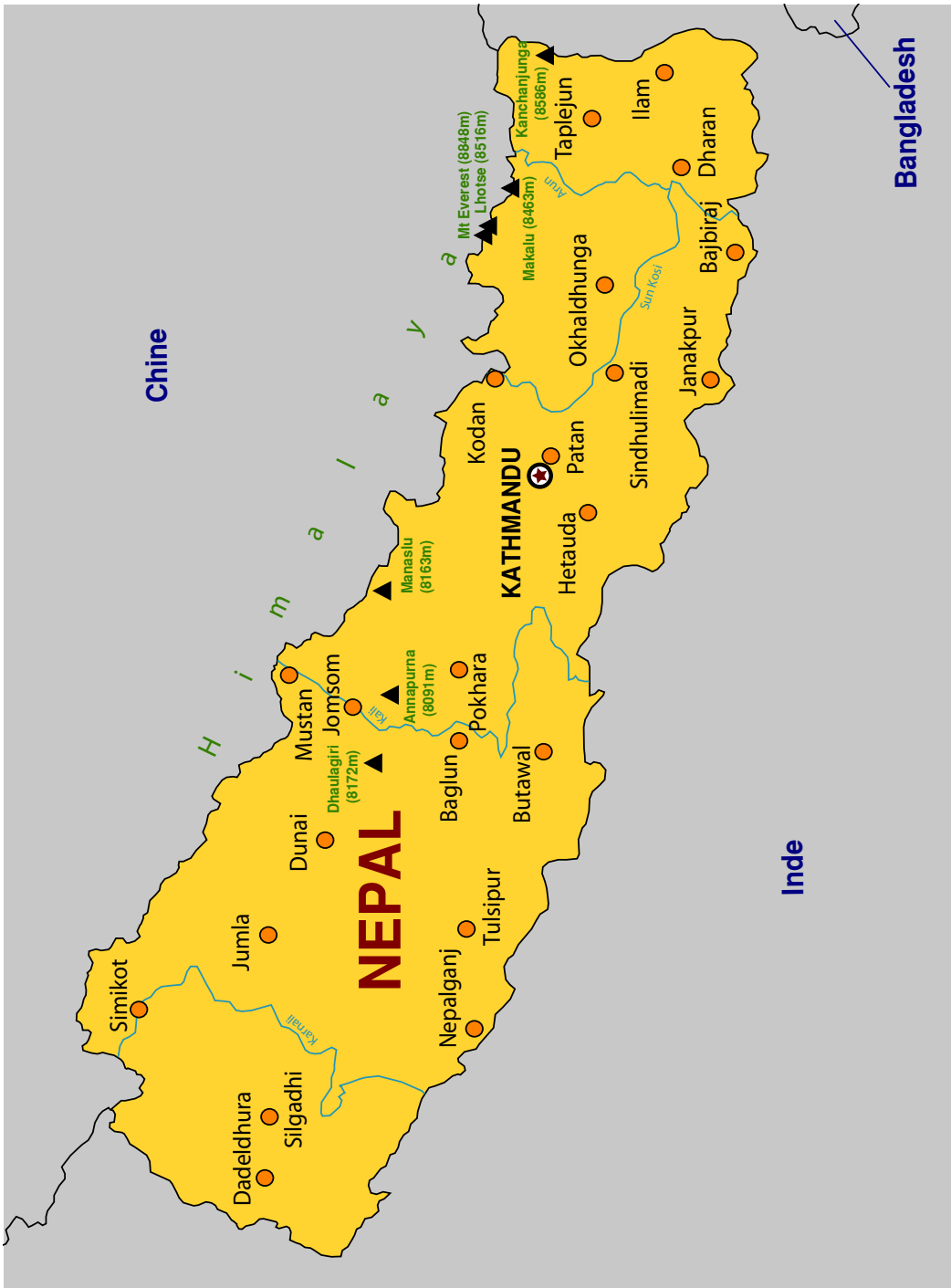
Liba Švrčinová-Cunnings

HIMÁLAJSKÝ DENÍK

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Chine

Bangladesh

Inde

NEPAL

KATHMANDU

Simikot

Dadeldhura

Silgadhi

Jumla

Dunai

Mustan

Jomsom

Dhaulagiri (8172m)

Annapurna (8091m)

Nepalganj

Tulsipur

Baglun

Butawal

Pokhara

Hetauda

Patan

Kodan

Sindhulimadi

Okhaldhunga

Janakpur

Bajbiraj

Dharan

Ilam

Taplejun

Kanchanjunga (8586m)

Makalu (8463m)

Mt Everest (8848m)

Lhotse (8516m)

Karnali

Kosi

Sun Kosi

Liba Švrčinová-Cunnings

Himálajský deník

NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

Copyright © Liba Švrčinová-Cunnings, 2014, 2015
Cover © Josef Kroupa, 2014, 2015
Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2014, 2015

ISBN (e-pub) 978-80-7425-386-7

ISBN (mobi) 978-80-7425-387-4

ISBN (pdf) 978-80-7425-388-1

Obsah

POUŤ ŽIVOTEM.....	9
1999: Annapurna.....	17
Říjen: Calgary – Singapur	18
Singapur – Káthmándú	18
Káthmándú	20
Káthmándú – Gorkha – Darundi.....	22
Manang – aklimatizační den	37
Z Thorong Phedi Base Camp do Thorong Phedi High Camp (5117 m)	41
Přechod průsmyku Thorong La do Muktinath.....	44
Ghorepani (2750 m), Poon Hill (3190 m), Ghorepani (2750 m), Deorali pass (3100 m), Tadopani (2595 m).....	56
Z Himalaya Hotel (2920 m) přes Machapuchhre Base Camp (základní tábor Machapuchhre 3700 m), do Annapurna Base Camp (4130 m)	60
Bhaktapur a Bodnath	65
Poslední den v Káthmándú	71
2000: Imja Tse, Island Peak	73
Říjen 2000: Calgary – Káthmándú.....	74
Káthmándú – Jiri.....	81
Jiri – Deorali	82
Lamjura La – Ringmo.....	87
Lukla.....	93
Lukla – Monjo – Namche Bazaar	96
Namche Bazaar – Tengboche – Deboche	102
Mani Rimdu.....	109
Chhukung 4730 m – základní tábor Imja Tse 5100 m	117
17. listopadu	
Vrcholový den – Imja Tse (Island Peak) 6189 m.....	120
Základní tábor – Dingboche.....	128
Dingboche	131
Dingboche – Lobuche	134

Přechod průsmyku Cho La	139
Sanasa – Namche Bazaar – Phakding – Lukla	144
Lukla – Káthmándú	147
Nagarkot	150
2002: Kangchenjunga, Helambu, Jomsom	155
Raamro sanga jaanus	156
Poutníče, putuj dobře	156
Káthmándú – Dhoran – Basantpur	162
Trek začíná	166
„Doktor“ v Gyopta	180
Ghunsa, odpočinkový den	183
Khambachen – druhý aklimatizační den	187
Pang Pema, severní základní tábor – 4980 m	191
Přechod průsmyků	197
Anda Phedi	207
Suketar, poslední den treku	215
Káthmándú	219
HELAMBU	223
10. dubna: Autobusem do Sundarijal, pěšky do Chisopani	223
Tarke Gyang – odpočinkový den	231
Káthmándú	235
JOMSOM	238
Káthmándú – Pokhara	238
Let z Jomsom do Káthmándú	244
Káthmándú	246
Good – bye, Káthmándú	247
2004: Rolwaling	249
Začátek treku, oblast Rolwaling	254
Bigu gompa	260
Aklimatizační den u Tsho Rolpa (4550 m)	276
Tsho Rolpa (4550 m) – ledevec Trakarding – nižší tábor (5000 m) = taky známý pod jménem „Noisy Knob“ čili „Hlučný pahrbek“	278
Nižší tábor (5000 m) – ledevec Drolambau – průsmyk Tashi Labtsa (5755 m)	281
Další den, na který se nezapomíná	281
Lukla	292

Káthmándú	294
Dodatek	296
2006: Mera Peak	297
Káthmándú	298
Káthmándú – Lukla	301
Khare Camp (5099 m) – průsmyk Mera La (5415 m) – základní tábor Mera (5350 m)	320
Vrcholový den, Mera Peak (6476 m)	325
Přechod Amphu Labtsa La (5845 m)	336
Dingboche – odpočinkový den	340
Návrat do Lukly	344
Lukla – Káthmándú a okolí	347
Káthmándú a jiná překvapení	350
Káthmándú – Muskat (Omán)	354
2007: Renjo La	359
Září 2007: Calgary – Bangkok	360
Bangkok – Káthmándú	362
Káthmándú – Lukla	363
Arya (odhadem 4500 m)	369
Z bezejmenného tábořiště do dalšího, někde hodně blízko Lunagu (4895 m) ..	373
Výškový tábor Angladumba Tsho – přechod	
Renjo La – Gokyo	378
Základní tábor Cho Oyu	382
Tengboche – Sanasa	388
Lukla	391
Lukla? Káthmándú?	394
Káthmándú	400
Káthmándú – Bangkok – Singapur	402
Singapur	403
2009: Langtang	407
Hongkong	409
Začátek expedice	413
Langtang, odpočinkový den	417
Z Langtangu do Kyanjin Gompa (3870 m)	418
Aklimatizační den: Kyanjin Gompa do Langshisa Kharka a zpět	419
Kyanjin Gompa do základního tábora v Ngyagang	421

Ze základního tábora	
do výškového tábora	423
Vrcholový den Naya Kang	426
Přechod z výškového tábora přes Ganja La do tábořiště Dhukpu	428
Dhukpu do Tarke Gyang	432
Tarke Gyang, odpočinkový den	436
2009: Tibet	445
Říjen 2009: Káthmándú – hraniční přechod Kodari – Nyalam	446
Lhasa, Drepung Monastery, Sera Monastery	471
Odlet Lhasa – Káthmándú	481
Káthmándú – Hongkong – Calgary	484
Přílohy	487

POUŤ ŽIVOTEM

V červenci roku 1986 se stal v Kanadě hrůzný čin. Můj bývalý manžel, Alois Dolejš, zavraždil obě naše děti. Dolejš spáchal cosi, co se vymyká lidskému chápání. Vzal děti na nedělní návštěvu, odvezl je na odlehlé místo do předhůří Skalistých hor a obě je zabil. Byl to jednoznačně akt pomsty za to, že jsem si dovolila ukončit manželství, ve kterém se už nedalo vydržet.

Tak jsem najednou zůstala úplně sama. Sama s tou nepopsatelnou hrůzou, co se stalo mým dětem, sama s nepopsatelným utrpením. Sama v prázdném domě, který tu hrůzu ještě násobil. Ze zdí zněly hlasy dětí, slyšela jsem jejich kroky na schodech, jejich smích z pokojů. V čem jsem mohla, pomáhala jsem Kanadské královské jízdni policii s vyšetřováním. První úkol byl, dostat Dolejše za mříže. Navzdory tomu, že těla dětí nebyla v době rozsudku ještě nalezena, byl nad Dolejšem vynesena rozsudek – doživotí.

Jak teď ale naložit se svým vlastním životem? Má vůbec cenu žít dál?

Náš taťka byl člověk jen se základním vzděláním, ale vždy zastával názor, že když už tu člověk je, měl by se snažit o to nejlepší, co lze za daných okolností udělat. Jeho filosofie mi byla vždy blízká a rozhodla jsem se pro tuto cestu. Byla jsem ještě příliš v šoku než abych si uvědomila, jak ta cesta bude těžká.

Sama pro sebe jsem potřebovala rozumět, proč se to vlastně stalo. Snažit se vniknout do myšlení Dolejše a pochopit, odkud pocházela jeho nenávisť k ženám, o to větší, když byly úspěšné a silné. Dále, nutně vstala otázka, jakou roli jsem v tom hrála já? Proč jsem jeho chování tolerovala tak dlouho? A snad potom ta otázka nejtěžší – dalo se tomu hrůznému konci předejít?

Přečetla jsem spousty materiálu o psychice, úchylném lidském chování, vlivech z dětství, rodinných vztazích, o skryté manipulaci, o schizofrenii a jiných duševních chorobách. Odpovědi jsem se dopátrávala těžce a pomalu. Skouzávala jsem do depresí a pochyb, jestli jsem zvolila správnou cestu. Vážně jsem uvažovala o tom se svým životem skoncovat.

Tím by ale on docílil přesně toho, co od počátku zamýšlel. Zničit mě. Tu satisfakci jsem mu dopřát nechtěla. Nezbyvalo nic jiného, než pokračovat

ve zvolené cestě, ať byla jakkoliv těžká. Tehdy ještě termín „posttraumatický stresový syndrom“ ani neexistoval a vlastně ani nikdo pořádně nevěděl, co s člověkem, který přežil takovou tragédii, dělat.

Psychologická poradna, to byla slepá ulička. Hledala jsem cesty jiné. Některé z nich byly neortodoxní, jako například konzultace s indiánským šamanem. Ten mi pomohl hodně, i když to někdy byla nepříjemná cesta sebezpoznání. Dnes vím, že tahle cesta ale nekončí nikdy, člověk se mění neustále.

Vrátila jsem se k tomu, co mi vždy v minulosti pomohlo – k horám, ke sportu, ke kamarádům. Začala jsem znovu intenzivněji běhat, pak plavat, a koupila jsem si závodní kolo. To nakonec vedlo k triatlonu a ke třem maratónům. V letech od 1994 do 1997 jsem se ve své věkové skupině kvalifikovala na mistrovství světa a reprezentovala Kanadu v olympijském triatlonu (1500 m plavání, 40 km kolo a 10 km běh). V roce 1996 jsem se na mistrovství Kanady umístila druhá na dlouhé trati (2 km plavání, 90 km kolo a 21 km běh) a kvalifikovala se na další mistrovství světa.

Tréninky byly těžké, ale to nebylo to hlavní. Nejhorší bylo překonat pochybnosti o vlastních schopnostech. Trpěla jsem následky zranění z dopravní nehody v roce 1985, kdy do mě na přechodu narazilo auto. Následky se projevily vždy, když jsem zvedla tréninkové dávky. Někdy se jednalo o překonání prachobyčejného strachu. Nikdy jsem nebyla silný plavec a plavání v otevřené vodě přes jezero nebo v moři, za špatného počasí a v ledové vodě je něco úplně jiného, než v bazénu s přesně kontrolovanými podmínkami. Musela jsem překonávat bolest duševní i fyzickou. Stále mě pronásledovaly noční můry, i pocity, že mi někdo zaživa rve srdce z těla. Někdy bylo obtížné vůbec dýchat.

Existenční starosti nebyly o nic menší. Na to, vrátit se do staré práce, nebylo ani pomyslení. Pracovní nápor v naftovém průmyslu bych nevydržela mentálně. Nevím, jestli to bylo nějaké osvícení shora, ale těsně před tragédií jsem dokončila masážní kurzy. Ty jsem původně dělala jen kvůli svým vlastním zraněním. Ukázalo se to být jako ideální řešení. Nejenže jsem potřebovala změnu kariéry, ale také jsem chtěla být někomu užitečná i po lidské stránce. Poskytlo mi to možnost pomoci někomu od bolesti a usnadnit mu život, ale také mi to dalo lidský kontakt. Nakonec mi ona práce pomohla i ve vlastním hojení mysli.

Místo výpočtů jsem najednou byla v oblasti medicíny. Je to obor, ve kterém se člověk nikdy nepřestane učit a musí se smířit s tím, že nikdy nebude

vědět všechno. Navíc se naučí obdivovat a oceňovat vnitřní inteligenci těla a jeho úžasnou schopnost sebeobranu a schopnost se hojit. Naučila jsem se rozumět, jak psychika ovlivňuje fyziologii a jak správný náhled na život je k hojení zrovna tak kritický, jako léky a lékařská technologie. Orientální medicína i filosofie zdůrazňuje rovnováhu „body, mind and spirit“, tj. těla, myslí a ducha a důležitost rovnováhy mezi těmito třemi složkami. To mě vedlo k dalšímu zkoumání „duševna“ a důležitosti víry. Tím nemám na mysli ani tak náboženství, jako základní víru v to, že dobro nakonec zvítězí.

Tahle víra byla vystavena ultimativní zkoušce. V roce 1998 jsem se dověděla o tzv. „Klausuli slabé naděje“. Je to část kanadského zákona, která by Dolejšovi umožnila propuštění z vězení. Měla to být odměna za „dobré chování“ a krom toho, někteří přecitlivělí liberálové zastávali názor, že být ve vězení na doživotí je příliš kruté. Vězni, bez ohledu na to, co spáchali, si mohli zažádat o propuštění už po pouhých patnácti letech. Těch patnáct let by Dolejšovi vypršelo v roce 2001.

Padla na mě další hrůza. Neměla jsem žádné iluze o tom, že by Dolejš byl z nenávisti ke mně „vyléčený“. Podle jeho plánů si nejspíš představoval, že bez nálezu těl mu vraždy nikdy nedokážou a vyjde ze všeho beztrestně. To jsem mu mým svědectvím u soudu zhatila a bylo mi naprosto jasné, že se mnou ještě neskoncoval a že se za to bude mstít.

Tyčil se přede mnou nemožný úkol. Jak tomu propuštění z vězení zabránit? Přesně v té době se na scéně objevila Kirstie McLellan, televizní producentka a spisovatelka, s nabídkou, abychom spolu o mém případě napsaly knihu. Tak přišla na svět *No Remorse, Bez slitování*. V české verzi tato kniha úspěšně vyšla v roce 2009. Výstižně popisuje komplikované okolnosti vyšetřování, dané jednak obtížným horským terénem, ale také tím, že těla nenašli a Dolejš odmítl vypovídat.

Nabídka na napsání knihy byla upřímná a logická. Pro mě ale představovala obrovské dilema. Lidé z Calgary časem na můj hrozný případ zapomněli a žila jsem v poměrně anonymitě. Kniha by znamenala vše otevřít a vyjít zpět na veřejnost. Po zvážení situace mi bylo jasné, že žádnou další rozumnou a legální alternativu nemám. Knihu můžu v budoucnu použít jako zbraň v jednání s měkkým justičním systémem, který má více soucitu se zločincem, než s jeho obětí. Knihou nastává zásadní zvrat v situaci – oběť, která se zatím snažila se nenápadně schovávat, mění taktiku. V půli cesty se otáčí a odhodlaně bojuje za svou svobodu a život.

Knihy splnila mé naděje a očekávání na sto procent. Dolejš viděl na vlastní oči, že nejenže mě nezničil, ale navíc, že jsem se nevzdala a jsem odhodlaná proti němu tvrdě bojovat do konce. Jak jsem ho znala, myslím, že to poznání ho muselo užírat a mentálně úplně zdecimovat. Jeho plán mě zničit naprosto vybuchl a muselo mu dojít, že se z vězení nedostane. O brzké propuštění nikdy ani nezažádal a v roce 2005 ve vězení zemřel.

Vzhledem k jejímu dokumentárnímu charakteru, knihu „Bez slitování“ zvolili jako studijní materiál na Mount Royal University v Calgary. Byla jsem zvaná vést přednášky zaměřené na psychologii abnormálního chování. V době, kdy se případ stal, mnozí ze studentů byli ještě malé děti a pamatovali si na jejich vlastní strach, že by se to mohlo stát i jim. I pro ně to byl silný zážitek se s případem a se mnou setkat osobně.

V roce 1999 jsem dostala pozvání od mých známých z triatlonu, abych se k nim připojila na trek do Nepálu. Najednou se mi vybavil dávný sen z dětství, vidět Himálaj. Narodila jsem se ve Frýdlantě nad Ostravicí, v Beskydách, a dodnes si nedokážu představit, že bych žila někde, kde bych neviděla na kopce. Tatka nějak pozapomněl, že se mu narodila dcera a vedl mě ke všem možným aktivitám – bruslení, kolo, lyže, bral mě na fotbal i hokej a vůbec podporoval vše, co rozvíjelo můj smysl pro dobrodružství. Dostávala jsem od něho knížky jako „Jak začínal hokej“, detektivky, životopis Pelého a podobné náměty, později i vybavení na hory. Silně to rozladilo mou matku, která by mě raději viděla tiše sedět doma.

Asi v šesté třídě jsem dostala knihu „Člověk dobývá Himálaj“ od polského autora J. K. Dorawského, kterou mám dodnes. Ta mi otevřela úplně jiné obzory a posunula mé chápání hranic lidských schopností do zcela jiných dimenzí. Časem následovaly cesty do Nízkých a Vysokých Tater, na Roháče a přechod Malé Fatry. Touha podívat se do Himálaje byla silná, ale v tehdejších podmínkách, v šedesátých letech, naprosto nerealizovatelná.

Beskydy mi od dětství přinášely úlevu. Rodiče se rozváděli a atmosféra doma byla nemožná. Nedělní úniky do hor byly vítaným způsobem, jak si roztrdit myšlenky a zachovat si soudnost. Měla jsem tam čas si srovnat, co je pro mě v životě důležité a čemu se lépe vyhnout. Současně mě naučily nejen překonávat nepohodlí, nepříznivé podmínky a překážky, ale také si vážit těch skutečných přátel, na které je spolehnouti.

Na hory jsme chodili pod záštitou Pionýra, coby turistický kroužek. Ten ale vedl bývalý skaut, který za války strávil nějakou dobu v Anglii. Jakmile

jsme někde na Bílé nebo na Starých Hamrech vystoupili z vlaku, kterému jsme říkali Pacific, ideály Pionýra byly ty tam. Venca nás učil samostatně myslet a vidět do zákulisí propagandy, kterou nás krmili ve škole. Měl přístup k tenkrát zakázané literatuře a tam jsem se dočetla, že existuje ještě úplně jiný dějepis. Ten nebyl psaný Rudou armádou a naším úhlavním přítelem Sovětským svazem, ale Angličany a Američany. Tak jsem se dozvěděla o existenci celých perutí českých a polských letců v RAF, o bitvách v severní Africe, o invazi D-Day. Toto pojetí dějepisu se od toho oficiálního podstatně lišilo.

Vyzbrojení topografickou mapou jsme se vydávali do údolí potoků vyhledávat zbytky starých klausů. To jsou vodní nádrže, které vypouštěli, když bylo nutné zvednout hladinu vody v řece Ostravici na splavení dřeva k pile. To časem, nějak nepozorovaně, vedlo k orientačnímu běhu. Po dokončení strojní průmyslovky jsem přestoupila do oddílu v Třinci, a pod vedením výborného trenéra Oty Gavendy jsem v roce 1968 vyhrála juniorské mistrovství republiky.

Jenže o několik měsíců později následovala okupace ruskou armádou a armádami Varšavského paktu. Okupace se mnou otřásla. Byli jsme zrovna na mezinárodních závodech v Maďarsku v Hidasnémeti a vraceli se vlakem přes Košice. Hranice jsme překračovali 20. srpna ve čtyři odpoledne a celá maďarská puszta byla opravdu pustá, nikde ani známka po nějaké činnosti. Co následovalo přes noc, je všeobecně známo. Všude ruské tanky, v rádiu byla slyšet střelba a jen výzvy, aby všichni zachovali klid a neprovokovali. Veškeré fráze o lásce k vlasti, které nám opakovali ve škole, padly. Co je ti platná láska k vlasti, když pro tu vlast nemůžeš holýma rukama nic udělat?

Poctivější politici během několika měsíců ze zdravotních důvodů odstoupili nebo zmizeli, nastoupila beznaděj. I mně bylo jasné, že než se něco změní, bude to trvat hodně dlouho. Hledala jsem cestu ven. V roce 1969 se mi naskytla možnost odjet do Dánska. Na poslední chvíli – tři týdny nato zavřeli hranice.

Dánové byli dobří a měli s námi soucit. Ale, nejvyšší „hora“ v Dánsku má výšku asi 160 metrů nad mořem, z mého hlediska tedy naprosto nedostatečnou. Zato v Kanadě na mě čekaly Skalisté hory. Výběr byl jednoduchý, ne už tak život nového imigranta. Pomoc od vlády byla méně než minimální. Musela jsem sehnat práci a průběžně se učit anglicky. Existenční problémy touhu po dobrodružství a exotickém cestování přehlušily. Naštěstí benzín byl

levný a Skalisté hory na obzoru. Pak jsem se vdala za Dolejše, přišly dvě děti. Časem jsem se vypracovala na vedoucího konstrukce a později se stala partnerem v zeměměřičské firmě. Málo lidí tušilo, že na mně závisela celá rodina. Dolejš se nikdy neuchytil a samozřejmě jsem byla prvním terčem jeho výlevů hořkosti a vzteku. Pohár přetekl a manželství jsem skončila, se všemi hrůznými následky, které to rozhodnutí přineslo.

Teď, po mnoha letech, se opět nečekaně vynořil v myslí Himálaj. Po delší úvaze jsem se rozhodla jet sama, se svým vlastním plánem. Přestože jsem měla kondičku z triatlonu, objevilo se dost pochyb. Je jedna věc, jít na výšlap ve Skalistých horách, ale jít v kuse přes tři týdny? S tím jsem neměla žádnou zkušenost. Budu přecházet pětitisícový průsmyk – adaptuje se tělo? Na nadmořskou výšku se dopředu nijak trénovat nedá. Tady se dostanu sotva na tři tisíce metrů, výše jsou ledovce. Jaké to bude cestovat s průvodcem, kterého vůbec neznám? Jak si uhlídat zdraví ve špinavé subtropické zemi? Bude průvodce umět dostatečně anglicky nebo se mám raději pro jistotu začít učit nepálsky?

Po prvním treku mi byly jasné dvě věci: do Nepálu nelze jet jen jednou a že podruhé se na ty hory nechci dívat zespoda, ale na nějakou musím vyhlédnout. Realizace snu a ambice se posunuly o pár příček výš. Časem následovalo dalších sedm cest.

To byly věci, na které se ještě částečně připravit dá. Jak se ale vyrovnat s pohledem na tu šílenou a bezvýhodnou bídu? To vybavení, které si nesu v batohu, reprezentuje obnos, jaký většina Nepálců neuvidí pohromadě za celý život. A nejde jen o utrpení materiální. Jak se vyrovnat s utrpením sirotka, který od malička dřel na polích jiných, aby dostal najíst a střechu nad hlavou? Jaké křivdy a utrpení musel zažít on? Člověk je v Himálaji nicotný jak co do velikosti, tak tváří v tvář nekonečné míře utrpení, bídy a beznaděje.

Jsem se svým utrpením já jediná?

Je téměř nevyhnutelné, že po potom, kdy člověk přežije nějakou tragédii, vyjde na druhé straně změněný. Ale jak? Za co mě někdo trestá? Mám z toho vyjít jako zdeptaná troska nebo mě to má udělat lepším člověkem než předtím? Nejsem svatá a určitě jsem v životě udělala mnoho chyb, ať jsem si jich vědomá, nebo ne, ale nikdy jsem neměla úmysl někoho poškodit. Dětem jsem se snažila být dobrou mámou, jejich potřeby byly na prvním místě. Z křesťanského pohledu, z toho mála, co o tom vím, jsem si to nezasloužila.

Proč se mi to tedy stalo? Byla to jen má nešťastná volba? Nebo další varianta, jestliže jsem byla nechaná naživu, je v tom nějaké poslání? Pokud se ze mne stane jen ubohá hromádka nervů, jak můžu být komukoliv ku prospěchu?

Kdo teď vlastně jsem? Je tohle mé pravé *já*? Nebo to bylo ono *já*, které bylo předtím? Nebo ani to *já* nebylo to pravé a musím jít zpět ještě dál? Co když i to *já* z dětství nebylo to pravé? Vyrůstala jsem v komunismu, kde se individualita nepodporovala, vše se mělo podržovat kolektivu. Rodinné prostředí také žádné tvořivosti nepřálo. Matka vyžadovala poslušnost a snažila se mě vecpat do škatulky. Školní systém taktéž. Nedařilo se to ani jí, ani školnímu systému, ale jaký by člověk býval byl, kdyby byl v osobním růstu podporovaný? Takže ani to staré *já* není to pravé. Později, v hrozném manželství, se i můj bývalý manžel snažil mou povahu a mé snahy nesmlouvavě potlačit a ubít.

Nepál mi ujasnil, že životní strasti a utrpení se nacházejí všude. Mé vlastní utrpení není o nic více důležité, než utrpení jiných. Celé *já* je vlastně asi nicotné a nedůležité. Jestliže své vlastní *já* nemůžu najít ani já sama, třeba ani neexistuje? To by se shodovalo i s buddhistickým učením.

My se s naším *já* ztotožňujeme, chráníme ho a pěstujeme ho jako nějakou vzácnost, ale kde vlastně to *já* po celý život bylo? *Já* ve věku čtyř, deseti, patnácti nebo třiceti let se neustále mění. Změny pokračují dále, *já* se mění s rolemi, které v životě hrajeme. Mění se několikrát i během jediného dne – *já* řídím takové a takové auto, *já* zastávám určitou pozici v práci, odpoledne jsem rodič, který má být dobrým příkladem dětem, večer jdu na nějakou aktivitu s kamarády, kde vyjde na povrch zase jiné *já*. Kolik těch *já* pak vlastně existuje? Stovky?

Co se s tím *já* stane po tragédii? Jsem obětí zločinu? Je tohle to *já*, se kterým se chci ztotožňovat? Nechci, ale zbylo mi dostatek sil k hledání nebo vytvoření jiné identity? I ta nová identita bude poznamenána tím, co se stalo. Je možné se zahojit? Všechny okolnosti byly po tragédii změněné natolik, že jsem necítila žádnou stabilitu, žádný směr do budoucna. Někdy jsem necítila vůbec nic, jen naprostou devastaci a prázdno. Jak se dopátrat metody, která by mi dala návod k životu, aby mě to utrpení nezničilo?

Buddhisté říkají, že jestliže je člověk připravený učení přijmout, učitel se objeví. Přesně tak se po návratu z první cesty do Nepálu stalo. Objevil se v podobě mnicha, který studoval buddhismus v Anglii pod vedením tibetského

mnicha Geše Kelsang Gyatso (Geše je titul pro doktorát buddhistických věd). Následovalo mé vlastní, zhruba pětileté studium. Učení bylo často intenzivní a zalomcovalo vžitými dogmaty. Často jsem musela ukázat prstem na sebe, protože to bylo, odkud problém pocházel. Ale stejně, tak jako je nutné dítěti pevně, ale s láskou říct „ne“, taktéž je nutné se podívat na sebe sama.

Buddhistické učení je v tomto směru docela tvrdé a nekompromisní. Na jednu stranu nikoho netrestá, neodsuzuje a neklade nikomu vinu, ale na druhou stranu vyžaduje, aby člověk udělal změny. Udělat změny vnější, v životním stylu nebo prostředí, není ještě tak těžké. Udělat změny v myšlení, v názorech a ve vztahu k lidem, to je něco úplně jiného. Typicky, člověk své názory ztotožňuje s tím, kdo je. Změnou názorů vlastně mění sebe. Má z toho ale strach, protože se domnívá, že ztratí svou identitu. Čemuž tak není, ale dopracovat se toho většinou trvá dlouho. Ve vzácných okamžicích také někdy zažije „aha“ moment, kdy mu to naprosto jasně dojde ihned. Opravdu je ale nutno mít znalého učitele, protože do těchto stadií se nedá dojít pouhou četbou a studiem knih.

Nedívám se na buddhismus jako na náboženství, ale jako na cestu sebepoznání a jako na životní filosofii. Setřásat iluze a dívat se na realitu není nutně vždy příjemné. Často je šokující, když si jeden uvědomí, kolikrát udělal v životě chybu, zaujal špatný postoj, někomu ublížil nebo neprávem ukřivdil. Současně ale dostane návod, co s tím udělat dál. Nemusí mlátit hlavou do zdi, rvát si vlasy a trestat se. Musí se ale aspoň upřímně pokusit o nápravu.

Malé problémy vyžadují malé změny, drastické situace vyžadují drastické zákroky. Nezměrná bolest vyžaduje nezměrné dimenze.

Himálaj tu dimenzi má. Má pro mě vše – prostor k rozletu a vyčištění duše, samotu k přemýšlení i fyzickou náročnost, která vše nepodstatné z myslí vyžene. Himálajské životní podmínky jsou tak tvrdé, že na zbytečnou práci nezbývá energie. Co je důležité a co ne, se vyjasní samo.

Jedno z hlavních buddhistických učení říká, že člověk by měl dělat věci ve prospěch druhých. Přesně tohle mám na mysli touto knihou. Jsem přesvědčená, že navzdory všem těžkostem a životním tragédiím, které se lidem stanou, je možné z nich vyjít lepší a moudřejší.

1999

Annapurna

Annapurna, bohyně hojnosti, nám přichystala plně prostřený stůl, plný lahůdek. Zaslouženě, protože tomu nejlepšímu, co předložila, předcházelo dost práce, nepohodlí a únavy. Zanechala také výrazné stopy vnitřní, v podobě pochopení vlastní reality a uvědomění si, že v utrpení není člověk nikdy sám; utrpení je vlastní veškeré lidské existenci.

Říjen

Calgary – Singapur

Odlet v 11 ráno, vše v pořádku a na čas. První zádrhel je hned ve Vancouveru, letadlo má dvě a půl hodiny zpoždění. Ptám se u přepážky, kde se dá koupit něco k jídlu, že z Calgary do Vancouveru nám toho moc nedali. Singapurské aerolinky mi řekly, že jejich let není let o jednom preclíku a dostávám poukázku na deset dolarů na svačinu. No vida, babička Škubalová vždycky říkala, že líná huba hotové neštěstí.

Do Singapurů přilétáme o ty dvě hodiny později. Pochod přes celou letištní budovu, dostávám poukázku na ubytování v hotelu. První šok mě vítá hned na druhé straně skleněných dveří. Vyjdu ven a mám pocit, že jsem narazila do nějaké neviditelné zdi. Ta je postavená z přetlakové přehřáté páry a vrazila jsem do ní plnou silou hrudí. Okamžitě je na mně všechno vlhké, vzduch je horký a hustý a tak nasycený, že nejde vdechnout. A to je půlnoc!

Autobus nás rozváží asi do čtyř různých hotelů a trvá to dost dlouho. Na pokoji jsem ve dvě ráno, o půl šesté mám být dole v recepci a autobusem zpět na letiště. Skoro nestojí za to jít spát, ale aspoň si člověk dá horkou sprchu a položí se na pár hodin vodorovně.

Singapur – Káthmándú

Překračujeme mezinárodní datovou čáru a vše se posunuje o celý den. Ze Singapurů startujeme načas, následuje dalších pět hodin letu do Káthmándú. Tam nás čeká překvapení – mlha a déšť, letiště nepřijímá. Kroužíme kolem dokola nad údolím, trochu nepříjemný pocit... V mlze není nic vidět, vím, že ze tří stran údolí jsou hory a určitě v té mlze nelítáme sami. Je nasnadě, že tak nemůžeme létat moc dlouho. Dívám se na mapu, podle ní je nejbližší mezinárodní letiště v Indii, v Kalkatě. Asi dvě minuty nato se ozve pilot: „Ladies and Gentlemen, dostali jsme povolení přistát v Kalkatě, dřív, než nám

dojde palivo.“ Nad Indií letíme dost dlouhou dobu tak nízko, že je dobře vidět dolů. Kalkata je díra světa, zatopená hnědou vodou a zapráskaná blátem, děs k nepopsání.

Indové nám nepovolují jít do letištní budovy, tak přes tři hodiny sedíme v letadle na přistávací ploše. Navíc se venku spouští monzunový liják a nám v letadle vypnuli klimatizační zařízení. Uvnitř by se daly vařit knedlíky na páře. Během několika minut je na přistávací ploše tolik vody, že to vypadá, jakoby letadlo sedělo uprostřed jezera. Začínám mít vážné obavy, že v té blátivé díře strávíme celou noc, ale znova se ozývá pilot, že mlha v Káthmándú se zvedla, a tak na druhý pokus letíme znova. Tentokrát opravdu přistáváme, venku už je tma a samozřejmě že leje. Další byrokracie na letišti, také hned měním nějaké peníze na nepálské rupie.

Venku na mě čeká řidič, který mě má dovézt do hotelu. Kluk si stěžuje, že na mě musel moc dlouho čekat a chce nehorázný bakšiš. Dávám mu asi o třetinu míň, i tak je to na Nepál slušná suma. Vozítko (skoro se tomu nedá říct auto) poskakuje v dešti po dírách a výmolech, ke všemu se tady jezdí vlevo. Alespoň většinou, záleží na tom, kde jsou menší díry a kde je zrovna škvíra v dopravě. Fantastický chaos – rikšové, kola, nákladní auta, chodci, motorky, mikrobusesy a mezi tím vším krávy, psi a kozy. Všechno je mokré a tmavé, pouliční světla jsou rozmístěna jen sporadicky. Klakson používají pro jistotu všichni současně, aby dali ostatním vědět, že tam jsou, mumraj k nepopsání. Do města je asi sedm kilometrů a přibližně o tolik let za tu cestu zestárnu.

Ubytování mám v Tibet Guest House. Všechno je silně opotřebované, ale poměrně čisté a mám svou vlastní koupelnu. Výměna sta dolarů na letišti se ukazuje být geniální tah – na příští den je plánovaná generální stávka něčemu na protest a všechno bude zavřené. Volám do Kanady, že jsem dorazila v pořádku. Jen jsem se dovolala, stojí za mnou Karen, má klientka z Calgary. Úplně náhodou je ještě se třemi kamarádkami taky v Káthmándú, ubytované jsou stejně jako já. Jdeme společně na lehkou večeři do restaurace, dávám si špenátovou polívku a momos (těstové taštičky plněné zeleninou), obojí je výborné. Cvičím si nepálsčinu na číšníkovi, ať má kluk zábavu. Po večeři se jdeme projít, smlouváme v obchodě o trička. K všeobecnému pobavení se mi to daří nepálsky a holky vyvalují oči. Vedle v knihkupectví kupujeme pohlednice, pak jdeme zpět do hotelu. Volá mi Džangbu z trekingové kanceláře, zítra v deset ráno mám schůzku se svým průvodcem. Pak už jen filtruju vodu na čištění zubů a na pití a kolem půlnoci jdu spát.

Káthmándú

Snídani máme dohromady s kamarádkami. Volá Džangbu, že schůzka s průvodcem se odkládá na zítřek na devět ráno. Vzhledem ke stávce nejedí veřejná doprava a průvodce se nemá jak dostat do Káthmándú, bydlí až v Patanu, na druhé straně řeky.

Podle rady z bedekru se s mapou vydáváme na prohlídku města. Pěší trasa nás nejdříve vede přes příšerně špinavé uličky, pak na ulici širší. Jsem vděčná za to, že jsem aspoň jeden den s někým, koho znám. Kulturní šok je kompletní. I když nerada, musím si přiznat, že sama bych ani neměla odvalu se touto trasou vydat. Ulice, o co je širší, o to je špinavější. Všude jsou navršené velké hromady odpadků, všechno to po monzunových deštích hnije a zapáchá až do nebes, hrabou se v tom psi a krávy, někdy i ti nejchudší žebráci, až se mi zvedá z těch zápachů žaludek.

Vejdeme do jednoho nádvoří se stúpou uvnitř čtvercového prostranství. Nádvoří je bohatě zdobené a zajímavé, ale smrad takový, že se akorát otočím a jdu pryč dřív, než se pozvracím. Pak jdeme kolem Rani Pokhari, Královna jezera. Je to čtvercová nádrž s umělým ostrovem uprostřed, na něm malý jednoduchý chrám. Vše krásně čisté a úhledné, ale asi jen proto, že to je za plotem a zamčené. Jinak by to bylo určitě špinavé taky.

Pokračujeme po velké ulici ke chrámu Annapurny, bohyně hojnosti. Tohoto náměstí se většinou používá jako tržnice zeleniny, ovoce, koření a květin. Hýří barvami a exotickými vůněmi koření a překypuje lidmi a životem. Všichni halasně vychvalují své zboží a zákazníci podle místního zvyku tvrdě smlouvají. Prodlíráme se na druhý konec tržiště a máme co dělat, abychom se vzájemně v těch davech neztratili.

Blížíme se k historickému centru starého Káthmándú, ke královskému dvoru Durbar Square. Kolem náměstí jsou hinduistické chrámy a sochy. Tam je nejvíce turistů a tím pádem také nejvíce pouličních prodavačů, kterých není možné se zbavit. Prodávají náramky, flétničky, tygří mastičku, šachy, sošky Buddha a slonů, navěsí se na tebe a pořád drmolí, jakou že mají kvalitu a za jak nízkou cenu speciálně pro vás. Na anglické „No“ vůbec nereagují, ale zjišťuju, že když jim nepálsky řeknu „malai čahidaina“ (to nepotřebuju), tak je to překvapí a odprýsknou. Někdy je těžké vůbec něco vyfotit, protože jakmile zpomalím nebo zastavím, hned jsou na mně prodavači jak vosy na bonbónu.

Začíná si s námi povídat chlapec, je ho sotva metr deset a mluví docela dobře anglicky. Jdeme do šoku, když nám říká, že je mu patnáct let, chodí do soukromé školy. Podle našeho odhadu jsme mu dávali maximálně jedenáct. Dělá nám docela dobrého průvodce a cestou se ho vyptáváme na jeho rodinu. Je čistě oblečený, soukromá škola, zjevně z lepší rodiny. Chystáme se někam stavit na večeri a kluk je moc vděčný za pozvání. Volíme „Nepálskou zahradu“ a skutečně sedíme v pěkné zahradě. Ceny jídel jsou ve srovnání s Kanadou skoro směšné.

I když má být stávka celý den, odpoledne se většina obchodů otvírá. Kupujeme si „farak“ – dlouhou bavlněnou sukni na omotání kolem pasu. Taky si kupuju delší sukni na propínání a s kapsami, s sebou na trek.

Ráno se uskutečňuje schůzka s Džangbu a s průvodcem. Je mladý, možná dvacet let a představuje se jako Šiva. Je drobný jako většina Nepálců, ale vypadá fit a vyzařuje z něho energie. Pořád se usmívá, je velice zdvořilý a celkem dělá dobrý dojem. Předávám mu malý dárek, kšiltovku s nápisem „Sports Fishing British Columbia“. Moc uctivě děkuje, ale asi se mu opravdu líbí, protože se s ní nerozloučí po celý trek.

Po schůzce jdu ven. Dnes už jsem sama, kamarádky odešly na jejich trek do Gokyo. Zpočátku je to divný pocit, nemám už anglické zázemí. Kupuju si malé náušnice s kamínkem lapis lazuli a náramek s tibetskou mantrou „Om mani padme hum“. Tento nákup je na doporučení bedekru, prý si toho místní lidé všimají a těší je, že máš na sobě něco nepálského. Nacházím fantastické knihkupectví „U Poutníků“ se zahradní restaurací vzadu, prima kombinace. Kupuju tam dárkové balení čaje pro známé v Calgary a taky učebnici nepálštiny a malý slovník.

Další úkol je vyměnit peníze na trek. Všechno cestou musím platit v hotovosti a doporučuji s sebou mít malé hodnoty bankovek. Těch 32 000 rupií ve storupiových bankovkách je pořádný balík! Teď by se měl stát zázrak a všechny ty bankovky by se měly proměnit z rupií na dolary. Zpátky na pokoji balím, třídím, co jde se mnou do hor a co zůstává tady v úschově. Konečně sbaleno, lehká večere, zítra vyrážíme!